

Med gojenci Janeza Levca

Skoraj vsako jutro, ko smo čakali avtobus — po navadi nas je bilo kakšnih petnajst do dvajset, šolarjev, študentov, učiteljev žensk in moških srednjih let — smo videli tudi njihju Starejšega možakarja, najbrž dedka in dečka. Sprva smo nekateri navidez odsotno, drugi pa kar naravnost buljili v dečka. Pozneje smo se ju nekako navadili.

Dedek se ni menil za naše vprašujoče poglede, pomilovalne poglede in šepetanje. Navadil se je, da mladodolci popasejo oči na njegovem dečku, ki je drugačen kot večina drugih otrok. Vsako jutro ga je vodil v posebno šolo. V avtobusu se včasih — nam se tako zdi, deček brez razloga smeje na ves glas in pri tem grgrta besede, ki jih ne razumemo, drugič spet vidimo, kako se deček, ki mu ne znamo določiti starosti, na glas huduje in hoče uiti s sedeža. Dedek pa ga nežno in odločno privleče k sebi in mu nekaj dopoveduje. Premišljajmo, koliko neki bi lahko bil star deček, morda deset, dvajset ali nemara petnajst let. Po svoje se nam včasih zdi, a griv, celo ljubeč, drugič pa se nam zdi njegov pogled zgubljen ali celo hudoben. Dedek je bil zmeraj spokojen in ga je miril le tedaj, če je otrok skozi okno na ulici zagledal kaj nenavadnega in je preglasno cepetala z ročicami in hotel planiti kot ptiček, kar skozi okno.

Teh srečanj sem se spomnila oni dan, ko sem nameravala obiskati posebno osnovno šolo vzgojnega zavoda Janeza Levca v Ljubljani. Dopovedovala sem si, da sem zgodnja — bilo je namreč okoli osme ure zjutraj — ko sem na Karlovski 18 iskala pisarno ravnatelja. Pričakovala sem, da se bo po stopnicah v internatu zdaj zdaj zapodila skupina ndivjih, razgrajčev, kot bi naj bilo v internatu, kjer živi okoli stodvajset otrok.

Ni! Povsod po precej prostranih, vendar še zdaleč ne tako številnih in velikih hodnikih, kot v modernih novih šolah, vladala red in tišina. Pravzaprav še nekaj več, nekakšna prijetna domačnost, ki jo obiskovalcu pričarajo v kotih postavljene mizice s cvetjem, izvezenu prtički, poudarjeni z izbranim svetil.

Ce bi pristojila uho h katerim od številnih vrat, bi nemara slišala učiteljeve razlage in maice neubran odmev besede, ki bi jo učenci na glas ponovili. Potem so se neka izmed vrat nenadoma odprla in ven je pokukal neučakan, čudno našemljen deklč. Ko sem videla

podobno našemljene tudi druge, se mi je posvetilo. Bil je vendar pustni torek in tisti gojenca, ki niso imeli drugih obveznosti, so se pripravljali na pustno rajanje. Tovarišice so jim pomagale.

Ravnatelj Rudolf SUSNIK je imel sicer za enajsto uro napovedan sestanek, vendar me je ljubeznivo sprejel. Domenili smo se, da si bom lahko ogledala vse, kar me bo zanimalo, le malce bo treba pohitet. K vzgojnovarstvenemu zavodu Janeza Levca sodijo namreč že omejen internat in posebna osnovna šola na Karlovski 18, posebna šola na Levstikovem trgu ter oddelki za delovno usposabljanje v Jaršah ter manjše knjigovodske delavnice v bližnji poslopja na Karlovski.

Prvi razred za šolanje duševno prizadetih otrok smo v Ljubljani dobili pred 62. leti. Postopoma so nastali internat, nato dodatni prostori za dnevno bivanje in oddelki rastreseni po vsem mestu. Kljub preureditvam in dozidavam posebnih šol danes spet primanjkuje prostora. Kajti, tako berem v zborniku, ki je izšel ob 60. obletnici posebne osnovne šole vzgojnega zavoda Janeza Levca, v zadnjih letih, odkar imamo male šole, je vedno več otrok direktno vpisanih na POS. Tem učencem je prihranjen občutek neuspeha, občutek manj vrednosti, ki se vtisne otrokom ko dve, tri ali več let brezuspešno obiskujejo redno osnovno šolo in jih šole potem premestijo na POS. Zdaj je tudi vse manj staršev, ki imajo pomisleke glede POS in ne branijo svojemu duševno prizadetemu otroku edino možno pot v življenje.

In ko si takole ogledujem učilnice, spalnice in druge prostore dobim vtis, da je to pač šola z internatom, kot vsaka druga šola, le da je v skupini, v razredu dva do trikrat manj otrok, da imajo klopj nekoliko drugače razvrščene in imajo učitelji bele halje.

Ti duševno laže prizadeti otroci se bodo po končani posebni osnovni šoli, okoli 680 jih je, zaposlili v najrazličnejših poklicih kovinarske, knjigovodske, gostinske in tekstilno usnjarske stroke, za katere so se usposobili že v šoli in na praktični posameznih podjetjih. Ne katere smo, denimo, zmotili pri pripravljanju slaščic (v kuhinji so prav ta dan cvrčali krofi), drugi so v delavnici montirali kolesa za otroške vozičke. No, večina mlajših je imela pouk v razredih, kjer so glavice zvečine zavzeto poslušale učitelje. Sicer pa na šoli otroke vsestransko in temeljito

»obdelajo« zdravnik-specialisti, psiholog, socialni delavec, logoped in učitelji za korektivno gimnastiko, ki najtesneje sodelujejo z učitelji in vzgojitelji. Imajo seveda tudi zobozdravnico.

In-ko sem občudovala, kako je vse lepo urejeno, kar nekako preveč vse na svojem mestu je in vendar prijetno domače, mi je ravnatelj Sušnik odgovoril takole: »Vsaj kolikor toliko znosno družinsko okolje je bolj za otroke, kot internat. Povedati je treba, da je večina teh otrok iz neurejenih, nepopolnih ali drugače ogroženih družin in, če bodo otroci imeli v domu takorekoč vse na pladnju, bo prehudo zanje, ko se bodo morali potem, ko bodo zavod zapustili, spet vključiti v vsakdanje življenje polno preizkušenj in novih zahtev. Zato morajo tu v internatu marsikaj sami postoriti, posteljati svoje postelje in urejati sobe, pomagati v kuhinji in si sploh pridobiti delovne navade. Nekateri otroci pa so tudi v rejniških družinah.«

Na oddelku za delovno usposabljanje v Jaršah ni prostorov za domsko oskrbo (imajo pa utranje varstvo) v bližini nekaj rejniških družin. Imajo pa tudi predšolski oddelki, takolimenovano prvo stopnjo usposabljanja srednje duševno prizadetih otrok. Po končanem usposabljanju v delavnici pod posebnimi pogoji so gojenca stari približno 20 let. Nekateri ne končajo vseh šestih stopenj usposabljanja in obstanejo nekeje v »sredini«, nekateri izmed njih pa tudi toliko napredujejo, da se po končanem usposabljanju zaposlijo na priučeni delovnih mestih v redni proizvodnji. Področja delovnega usposabljanja na šestih stopnjah obsegajo splošno poučenost (spoznavanje okolja, spoznavanje količin in števil, vaje čutov) razvijanje motorike, glasbeno ritmično vzgojno razvijanje in ustvarjanje higienskih navad in socialnih odnosov, zaposlitev, razvijanje in uporabo jezika, smotrne igre in ročno vzgojo. In ko smo si ogledovali risbe in ročne izdelke, smo videli razvoj teh otrok od prvih, neskončno nerodnih poskusov orientacije v prostoru (pobarvanke, lepjenke) do ročnih izdelkov, ki so na koncu prave mojstrovine (izvezeni prtički, pregrinjala, izrezljane igrače, košarice in podobno).

Tri prtičke iz rafije, ki sem jih dobila za spomin na obisk v Jaršah, imam na mizici in polici za telefon. Prijateljica je rekla: lepi so, le kje si jih kupila?

R. R.

ZVEZA ZDRUŽENJ BORCEV NOV
OBČINA LJUBLJANA — CENTER

OKREVANJE BORCEV NOV

Komisija za zadeve invalidov in borcev NOV skupščine občine Ljubljana — Center, je na podlagi ugotovitev, da je vedno več udeležencev NOV, ki bolujejo na dihalnih organih, za reumatičnimi obolenji in podobno, sklenila, da bo za olajšanje teh problemov organizirala v posezoni okrevanje na morju v Portorožu — hotel »Palace« v času od 2. decembra 1974 do konca marca 1975.

Pravico do okrevanja imajo vsi udeleženci NOV, ki imajo priznano posebno dobo dvojno najmanj od konca 1. 1944 do 15. 5. 1945 in jim zdravnik tako okrevanje priporoča.

Okrevanje bo 10-dnevno. Vsi zainteresirani in okrevanja potrebni udeleženci NOV naj se čimprej zgledajo pri svoji krajevni organizaciji ZB NOV, kjer bodo dobili potrebna pojasnila in navodila glede prijav.

Ljubljana, 15. novembra 1974

Občinski odbor ZZB NOV Ljubljana — Center

Celodnevna šola

Današnji trenutek v socialističnem šolstvu samoupravne Jugoslavije je izredno pomemben in morda celo najpomembnejši od časov revolucije na prej. Morda nam bo kdo obesil etiketo megalomanstva, če rečemo, da je sedanji trenutek našega šolstva resnični mejnik v njenem zgodovinskem dogajanju.

Z uvedbo predmetov samoupravljanja in zgodovine marksizma v srednje šole smo končno tudi formalno uveljavili že davno izražene želje in pobude ter nujnosti. Mlademu človeku dajemo v roke orožje, s katerim bo lahko že jutri kot samoupravljalec, delavec suvereno opravljal vse svoje delovne naloge in se uspešno postavil po robu vsemu socializmu tujemu in škodljivemu.

Z uvedbo celodnevne šole, ki je pred vrati, pa vsekakor korenito posegamo v vsebinsko preobrazbo vzgoje in izobraževanja, ki sta jo začrtala že 7. kongres ZKS in 10. kongres ZKJ.

Uvajanje celodnevne osnovne šole v prvih petnajstih šolah v Sloveniji je opredeljeno s petimi bistvenimi elementi: vsebinskim, ekonomskim, kadrovskim, organizacijskim in prostorskim.

Vsebinsko pomeni uvajanje celodnevne šole prevzemanje celotne skrbi za učenčev učni napredek in uspeh s strani učiteljev. Ekonomsko to pomeni vključevanje šole v delovni čas staršev, kar jim bo nedvomno v veliko pomoč. Učitelj bo še naprej učil svoj razred določeno število ur tedensko bistveno pa je tudi to, da bo tudi vse priprave na pouk, dodatni in dopolnilni pouk opravljal v sami šoli, kar bi lahko opredelili kot kadrovske elemente. Z organizacijske strani pa uvajanje celodnevne šole pomeni sestavljanje urnikov učiteljev na delovnem mestu za vseh 42 ur pouka tedensko in ne na koncu bo tudi s prostorske strani pomenila uvedba celodnevne osnovne šole večjo racionalnost pri izkoriščanju novih šol, zgrajenih s samoprispevkom.

Celodnevna šola je osnovna šola s petdnevnim delovnim tednom in optimalno združuje vse naloge iz življenja in dela.

šole v enovit proces. Poleg tega pa tudi uresničuje splošne in posebne družbene vzgojne izobrazne smotre socialistično angažiranje šole. Dnevni program zajema pouk, dopolnilni pouk in druge oblike uresničevanja smotrne učne načrta in prostovoljnih oblik dejavnosti ter rekreacije. Eden pomembnih ciljev celodnevne osnovne šole je vsekakor odpravljanje osipa in sicer s prevzemanjem poglavitne odgovornosti za uresničevanje vzgojno izobraznih nalog v času osemletnega šolanja vsakega mladega človeka. S tem pa bodo tudi nujno zmanjševanje socialne razlike pri vzgoji in izobraževanju mladine.

Celodnevna šola bo učitelju nedvomno vrnila spoštovanje in ugled, ki ju je kot popolni fotograf izgubil. Po drugi strani pa ne bo narekovala nobenih dodatnih stroškov staršem, razen seveda prispevka za prehrano otrok in še to po zmogljivosti vsakega od staršev posebej.

Verjetno pa je najpomembnejše to, kar bo šola prinesla mlademu človeku. Prav gotovo bo potrebno ustvariti v šoli najprej takšno vzdušje, ki bo omogočalo učencu svobodno in sproščeno obnašanje. Tu pa bo lahko (oziroma bo moral!) veliko vlogo odigrati ravno učitelj, ki bo s tem seveda tudi nujno takoj pridobil na ugledu in spoštovanju o čemer smo malo prej govorili.

Učenci bodo s tem, ko bodo svoje delovne prostore tudi sami urejali in opremljali tudi že v sebi razvijali vse tiste lastnosti, ki jih od sedaj preko takšnih oblik sicer niso, ki jih pa bodo že jutri potrebovali v samostojnem življenju.

Verjetno je kar prav, da se skupaj s svojimi delovnimi tovariši (učitelji) odpravijo na pot opremljanja knjižnic, laboratorijev, bivalnih prostorov; urejevanja igrišč in še česa, kjer bodo prebili dobršen del delovnega tedna, kajti, ponavljamo: celodnevna šola nikakor ne pomeni zgolj učenja! Če bi bila samo to, potem bi bilo popolnoma zgrešeno uvajati jo. To velja predvsem vsem tistim, ki bodo pripravljene etiketirati me in vsem tistim, ki so z vsemi štirimi proti uvajanju celodnevne osnovne šole!

S. D.

Naše izhodišče je otrok

(Nadaljevanje z 2. strani)

stva otrok: pri družinah. Evidencialni so družine po določenih kriterijih, varuhinja bo dobila določen status, vezana pa bo na VVZ. To je prvi izhod v silo, ki bo reševal predvsem varstvo otrok do treh let. Potem se bodo ti otroci vključili v vrtec. Tu gre predvsem za tiste otroke v najznejši dobi, ki niti fizično in niti psihično ne prenesejo kolektiva. V takšno obliko varstva bomo šli predvsem tam, kjer primanjkuje prostora v vrtcih in previdno, saj z otroki ni mogoče eksperimentirati.

POTUJOČI VRTEC

● Bodo doživeli spremembe tudi vrtci?

»Vzgojna dejavnost je del enotnega vzgojno izobraznega sistema. Načrtujemo, da bi otroke pred vstopom v osnovno šolo, torej malo šolo, razširili na celo leto.«

● Ali je v perspektivi predviden čas, ko bi dobili varstvo v vrtcu vsi otroci, ki ga potrebujejo?

»To naj bi se zgodilo do leta 1980. To je začrtana pot, za njeno uresničitev moramo pridrati v delovne organizacije. Naprednejše med njimi se že pogovarjajo. Ob tem bo potrebno razširiti družbeno vzgojno delo na otroke, ki ne rabijo varstva, ker ga imajo doma, potrebujejo pa družbeno vzgojo. Za uresničitev tega programa bo treba izkoristiti vse prostorske možnosti (v prostorih krajevnih skupnosti, kjerkoli). Lani smo pripravili potujoči vrtec. Tako so bili mnogi otroci prvič deležni družbene vzgoje. Problem tega širjenja dejavnosti predstavljajo denar in kadri.«

● Kadra ni, ali odhaja?

»Oboje. Zato so normativi poprečno preseženi za 30 odstotkov pri obremenitvi kadra, ki ga imamo. Drugod so boljše osebni dohodki.«

● Vi delate v VVZ na Prulah. Kakšni so konkretni problemi, ki vam povzročajo skrbi?

»Igrišče je premajhno. Poleg naših so tu še otroci z osnovne šole in Zavoda Janeza Levca. Že zdaj je tukaj čez štiristo otrok, ki morajo vsak

dan prečkati Karlovo cesto. Morali bi imeti zlasti urejen prehod preko ceste. Lahko bi bil konstrukcijski most. Ne upam si niti pomisliti, kaj bi se lahko zgodilo pri enem vsakodnevnih prehodov čez cesto.«

● V Centru je težko dobiti lokacijo za vrtec...

»Zaradi lokacijskih težav so vrtci na robu centra. Urbanistični načrt ne predvideva mestnega središča za stanovanja. Veliko lokacij je bilo za vrtec, lokacijska dovoljenja so ena največjih cokol. Nikogar ne krivim. Za gradbeno dovoljenje je potrebnih devet soglasij, med temi je prvo lokacijsko dovoljenje. Občina Center je že zgodaj imela posluš za vrtec in šole. Letos bo končan VVZ Ane Zihel, še letos se prične gradnja vrtca za Staro Ljubljano, ki bo sprejel 160 otrok. Denar zanj je dala sama občina Center. V Ljubljani je zajetih v varstvo 30 odstotkov otrok. Problem otroškega varstva bo rešen do 1980. leta, če ne bo takrat potrebovalo varstva več kot 50 odstotkov ljubljanskih otrok.«

J. V.

Izdaja občinska konferenca SZDL, Ljubljana-Center — Ureja uredniški odbor: Jože Benčina, Ludvik Burger (gl. urednik) Lojze Cepuš, Vlado Krivokapič, Jože Širčelj (odg. urednik), Blaž Matekovič, Jože Pavec (predsednik ur. odbora), Tatjana Pust, Mišo Javornik, Franc Strle, Jože Šager, Rudi Veselič.

Tiska CGP »DELO« — Časopis izhaja zadnji ponedeljek v mesecu — Oproščeno temeljnega davka po mnenju Sekretariata za informacije IS SRS z dne 13. II. 1973 številka 421—1/72